

דף ו.

עין משפט א.

יור"ד סימן שכ סעיף ה

ה. ו. עדר שהמלך לוקח ממנה מעשר, כיון שעישור המלך בתוכו נחשב כיד עכו"ם באמצע ופטור מהבכורה.

הגה: אפי' יכול לסלק העכו"ם במעות נחשב יד עכו"ם באמצע, מכיון שעיקר שיעבוד לעכו"ם מהבהמות. מ"מ אם התנו מתחילה שיתן לו דמים חייב בבכורה.

עין משפט ב.

יור"ד סימן של סעיף ג

ג. ג. ישראל שהוא שותף^ט עם העכו"ם אם אין בחלקו של ישראל כשיעור חלה פטורה, ואם יש בחלק ישראל כשיעור חלה חייבת^י, ויכול להפריש מכלל העיסה דא"א שלא יהיה בו משל ישראל^כ כל שהוא, דחלה אין לה שיעור.

עין משפט ג.

או"ח סימן תמ סעיף ג

ג. ד. אינו יהודי שנכנס לבית ישראל בפסח וחמצו בידו אין ישראל זקוק להוציאו^ל, אע"פ שהישראל רואה החמץ של הא"י אין בזה כלום, אבל אסור להעלותו על השלחן אפי' בהפסק מפה.

ט. במשנה ה' פ"ג דחלה.

י. ואפי' העכו"ם עומד עליו שם ומפורסם הדבר שיד עכו"ם באמצע, ואפי' קנו הקמח ביחד חייבת. ש"ך ס"ק ו'.

כ. כך פירש הש"ך בס"ק ז' דברי השו"ע מיניה וביה, דיש בילה בדבר לח.

ל. ומה שנהגו לגעור בגוי הנכנס עם חמץ, משום דחוששין שמא יפלו פרורין מידו ופעמים יבא בהן לידי איסור. כה"ח אות מ'.

עין משפט ה.

יור"ד סימן קנא פ"ה י

י. אף במקום שהתירו להשכיר, לא התירו אלא לאוצר וכיוצא בו אבל לא לדירה ^מ משום שמכניס בתוכו אלילים בקבע.

הגה: והיום נהגו להשכיר גם לדירה כיון שאין נוהגים להכניס ע"ז ^ז בבתיהם.

הגה: השוכר בית מעכו"ם יש להחמיר שלא להניח ^ס שם ע"ז של בעל הבית העכו"ם.

עין משפט ו.

או"ח סימן תמו פ"ה א

א. המוצא חמץ בביתו ^ע בפסח אם הוא בחוה"מ יוציאנו מיד ^פ מביתו ויבערנו ^צ, ואם זה ביו"ט יכפה עליו כלי ^ק עד הלילה ואז יבערנו.

הגה: כיון שלא יכול לטלטלו ביו"ט, וגם לשורפו במקומו אסור.

מ. אבל במקום שהתירו למכור, גם לדירה התירו ואין לישראל זכות בו יותר אע"פ שמכניס בו העכו"ם ע"ז לית לן בה, מב"י בש"ך ס"ק ט"ז.

נ. אף דחזינן שמכניסים בהם ע"ז בקבע, י"ל כיון שאותם הישראלים נותנים מס מקרקעות לעכו"ם אינו מיוחד א"כ בית זה לישראל דוקא. ש"ך ס"ק י"ז.

ס. משום דשכירות קונה במקצת, ומה שלא קנייה היינו לחומרא. ביאורי הגר"א אות י"ח.

ע. ^ו מימרא דרב בפסחים ו' ע"א, ודוקא בביתו אבל בר"ה הרי הוא כשל הפקר ואסור לטלטלו אפי' שמזיק לרבים, שהרי זוכה בהגבתו והו"ל חמץ שלו.

פ. כדי שלא יבא לידי מכשול אכילה ע"כ יבערנו ג"כ מיד. ט"ז ס"ק א'.

צ. ^ו ויכרך על ביעור חמץ, ואע"פ שכבר ביטל מ"מ מברך על תקנת חכמים, וכ"ש אם נתחמצה לו עיסה בפסח שהיא לא היתה בכלל הביטול שיכרך על ביעורה ודוקא בחמץ גמור ולא בחטה שנמצאת בתבשיל שעליה לא יכרך על ביעור חמץ. כה"ח אות ד'.

ק. ומחיצה גבוה י' טפחים צריכה רק אם החמץ הזה יהיה כל שבעה בבית.

עין משפט ז.

או"ח סימן תמ סעיף ב

ג. אם אין היהודי חייב באחריותו אינו חייב לבערו^ר, אפי' האיננו יהודי שרוי עמו בחצרו והוא גר תושב^ש, אבל צריך לעשות לו מחיצה גבוה^ת עשרה טפחים כדי שלא ישכח ויאכלנו.

הגה: א"י שהניח חמץ בבית ישראל בלא רשותו של ישראל עושה לו מחיצה כנ"ל, ואם הוא ביו"ט כופה עליו כלי.

עין משפט ז.ט.ג.

או"ח סימן תלו סעיף א.ב.

א. היוצא מביתו לים או בשיירא ואינו מניח בביתו מי שיבדוק, אם זה תוך ל' יום לפסח חייב לבדוק^א לפני שיוצא לדרכו^ב.

ר. ויותר להשהותו בביתו רק שיעשה לו מחיצה כמבואר, וכל זה בשומר חנם אבל בשומר שכר אסור שהרי משתכר באיסורי הנאה, מיהו בדיעבד שקיבל שכרו מותר. כה"ח אות כ"ד מהלבוש.

ש. והיינו שיד ישראל שולטת עליו, מ"א ס"ק ב'. וגר תושב היינו שקיבל עליו ז' מצוות בני נח, כמ"ש ביור"ד סי' קכ"ד.

ת. ומה שלא מספיק כפיית כלי כמו ביו"ט, משום שעושה זה לכל ימות הפסח לא מספיק כפיית הכלי רק ליום אחד מהני. ומחיצה ע"י סדין שקשור גם מלמטה מהני. כה"ח אות ת"ד.

א. מפסחים דף ו'. ואפי' שדעתו לחזור לביתו רק אחר הפסח, או אפי' אין דעתו לחזור לעולם. כה"ח אות ב'.

אבל אם מניח מי שיבדוק שלוחו כמותו, ב"ח ופר"ח. ולכתחילה יצוה לאנשים גדולים שיבדקו, ובדיעבד אפי' לנשים וקטנים. כה"ח אות ג'. וענין של ל' יום קודם הפסח שאז שואלין ודורשין בהלכות הפסח, וחל חובת הביעור עליו. טור. וכשהוא זקוק לבדוק צריך לבדוק לילה לפני יציאתו ולאור הנר, ואם שכח לבדוק בלילה יבדוק ביום. ואסור בכל הדברים באותו לילה עד שיבדוק.

ב. נראה דביטול א"צ אלא ימתין עד שיגיע יד' בניסן ויבטל. ט"ז ס"ק ב', אבל המ"א בס"ק א' כתב כיון דחל עליו חובת הבדיקה צריך ג"כ ביטול.

הגה: ולא יברך ^ג על ביעור חמץ.

א. ב. אם דעתו לחזור קודם הפסח ^ד אפי' שיצא ל' יום לפני הפסח צריך לבדוק ואח"כ יצא דחיישינן ^ה שמא יחזור בערב פסח בין השמשות ^ו ולא יהיה לו זמן לבער.

א. ג. העושה ביתו אוצר אם זה תוך ל' יום לפסח צריך לבדוק ואח"כ כונס אוצרו לתוכו ^ז. ואם קודם ל' יום לפסח, אם דעתו לפנותו קודם הפסח צריך לבדוק ואח"כ עושהו אוצר, ואם אין דעתו לפנותו קודם

ג. כיון שעיקר זמנו לא הגיע, כ"כ הלבוש, ודלא כהפר"ח שכתב לברך. כה"ח אות י'. וקודם ל' יום א"צ לבדוק אפי' בודאי חמץ, כ"כ הב"י בשם הר"ן, וכ"כ הפר"ח דלא כהב"ח שכתב דוקא בספק חמץ. כה"ח אות י"א.

ואם יצא קודם ל' יום דא"צ לבדוק, מ"מ כשיגיע הפסח צריך לבטלו, דאל"כ יעבור על בל יטמין. כ"כ הגאון.

ד. וכ"ש אם דעתו לחזור בתוך הפסח, ואם הוא מסופק אם יחזור קודם הפסח א"צ לבדוק. כה"ח אות י"ד.

דעתו לחזור קודם הפסח שצריך לבדוק, היינו יום או יומיים. ט"ז ס"ק ג'. אבל המ"א בס"ק ג' כתב דאפי' דעתו לחזור זמן גדול קודם הפסח צריך לבדוק לפני שיצא, וסיים דהכל לפי הענין.

ה. ודוקא במפרש בים או היוצא בשיירא שדעתו ללכת רחוק חיישינן והצריכו לבער ל' יום קודם הפסח, אבל בשאר אדם היוצא לדרך לא חיישינן. ב"י בשם הגהות הסמ"ק. אבל המ"א כתב דאפי' בדרך קרובה, והכל לפי הענין. כה"ח אות ח"י.

ו. ואינו יכול לבער החמץ ביו"ט דאין מבערין ביו"ט ונמצא עובר ומקיים החמץ בביתו ביו"ט. כה"ח אות י"ט.

ז. ואם לא עשה כן צריך לפנותו ולבדוק, כ"כ בדרשות מהרי"ל. וה"ה ליוצא בשיירא שלא בדק צריך לחזור או למנות שליח במקומו. כ"כ המ"א ס"ק ה'.

י. יכול לזרוע קודם לפסח ולא חוששין שיתחמץ, ובזה מהני ביטול גם לסוברים דבחמץ גמור לא מועיל ביטול.

י. ובתשובת ח"ס סי' ק"ד כתב בחטים הזרועים בקרקע יום או יומיים קודם הפסח נהגו למכרן, ואם שכח ולא מכרן אין גידוליהן נאסרין בדיעבד דהוי ספק ספיקא ספק אם נתחמצו ואת"ל שנתחמצו שמא נפסלו מאכילת הכלב. כה"ח אות כ"ג.

הפסח א"צ לבדוק ^ה.

הגה: אוצר חטים שיש חטים מחומצות בקרקעית הבור, אם נעשה האוצר שלשים יום קודם הפסח אינו זקוק לבער רק מבטלו בלבד, ומ"מ לאחר הפסח אסור להנות מאותן חטים.

ואם אין שם חמץ ידוע אלא בספק מותר למכור ^ט האוצר כך ביחד.

ב. ד. י"א דקודם ל' יום שא"צ לבדוק היינו כשאין דעתו לחזור בתוך הפסח, ואע"פ שדעתו לחזור לפני הפסח או אחריו א"צ לבדוק כיון שהוא קודם ל' יום, אבל אם דעתו לחזור בתוך הפסח ^י צריך לבדוק אפי' מר"ה, ואם שכח ולא בדק יבטל כשיגיע הפסח ולא יברך על הביטול ^כ.

הגה: גם אשתו תבדוק ותבטל שמא הוא ישכח לבטל במקום שנמצא שם.

ה. אבל בחמץ ידוע צריך לבער. מ"א ס"ק ז'. וי"ח דאפי' בחמץ ידוע א"צ לבער. כה"ח אות כ"ו.

והגם שא"צ לבדוק, מ"מ צריך לבטל כשיגיע זמן איסורו.

ט. היינו למכרו אחר הפסח, וא"צ לבדוק מספק אם ישנם שם חטים מחומצות שעבר עליהם הפסח, שהרי גם אם ימצאו מותרים משום ספק ספיקא ספק נתחמצו ואת"ל שכן ספק אולי נפסלו לאכילת הכלב, אבל בחוה"מ אסור למוכרו כך ביחד דאיסורו במשהו. כה"ח אות ל"ב.

י. י"א אלו היא דעת רש"י וההולכים בשיטתו דס"ל דלא חיישינן שאם דעתו לחזור קודם הפסח שיחזור בבין השמשות דודאי יקדים לבא, אך דעת השו"ע לפסוק לחומרא כסתם. וכתב הכה"ח באות ל"ד, דכל מקום שהשו"ע סותם לחומרא ואח"כ מביא י"א לקולא דעתו לסמוך עליהם בשעת הדחק. ולדעת רש"י אם הוא בתוך ל' יום צריך לבדוק אף אם דעתו לחזור קודם הפסח, כ"כ הט"ז בס"ק ה', אבל מדברי השו"ע א"צ לבדוק לדעת רש"י גם בכה"ג, ורק באין דעתו לחזור כלל קודם הפסח צריך לבדוק לכו"ע. כה"ח אות ל"ה.

כ. כיון דעיקר הביטול בלב דאפי' חשב בלבו די בזה ואין מברכים על דברים שבלב. טור ולבוש. ואפי' לדעת מר"ן דלא סגי ביטול בלב כמ"ש בכה"ח בסי' תל"ג אות נ"ז, מ"מ אין ראוי לברך על הביטול. כה"ח אות מ"ב.

עין משפט כ.

או"ח סימן תכט סעיף א.

א. שואלין ודורשין בהלכות פסח קודם לפסח שלשים יום^ל.

הגה: מנהג לקנות חטים ולחלקן לעניים לצורך פסח^מ. וכל מי שדר בעיר י"ב חודש^י נותן לזה באותה העיר שדר שם.

ל. מ"א מפסחים דף ו' שהרי משה ע"ה עומד בפסח ראשון ומזהירין על הלכות פסח שני, וה"ה בשאר ימים טובים, ובחג השבועות כתב הגאון דמספיק מיום א' בסיון. וי"א דרק בפסח צריך ל' יום שיש בו הלכות רבות, אבל בשאר ימים טובים די בכמה ימים קודם. וביר"ט עצמו צריך לשאול ולדרוש בכל יום בהלכותיו כמו שאמרו בסוף מגילה דף ל"ב ע"ב.

ו. ובפסח שבעינן ל' יום מתחילין מיום הפורים עצמו. והעיקר לדרוש לעם ולהורות להם המעשה אשר יעשון הן בשבת הגדול ושבת שובה, אבל אם תהיה הדרשה רק בפילפול או בדרוש בעלמא אין יוצאין בזה ידי חובתן. מש"ב אות ב'. והר"ז כתב דעכשיו אין נוהגין לדרוש הלכות בחג עצמו לפי שהכל כתוב בספר אלא דורשים באגדה מענינו של יום. כה"ח אות ד'.

וע"פ מה שאמרו חז"ל בסנהדרין דף ק"א ע"א דכל הקורא פסוק בזמנו מביא טובה לעולם שנאמר ודבר בעתו מה טוב, כתב השל"ה דבפ' שקלים ראוי ללמוד משניות שקלים ובפ' פרה מסכת פרה ובפ' החודש הלכות קידוש החודש, וכן מסכת פסחים בפסח ומסכת ביצה ביר"ט וחגיגה ומו"ק, וכן בכל זמן וזמן המסכת השייכת, בט"ב מסכת תענית, ובי"ד באייר הלכות פסח שני עכ"ל. וכ"כ במסכת סופרים פ' י"ח הלכה א' דכל המזכיר פסוק בעתו מעלה עליו הכתוב כאלו בנה מזבח חדש ומקריב עליו קרבן.

מ. ה"ה הוא מנהג קדום מזמן הגמ' והוא מירושלמי פ"ק דב"ב. ושיעור הנתינה כפי צרכו לימי הפסח, ופשוט דאם הוא עני גדול שאין לו במה לאפות המצה צריך לתת לו גם דמי האפיה, והוא בכלל "די מחסורו אשר יחסר לו". מ"ב אות ג'. ועוד כתב שם דעדיף לתת קמח שכבר טחון ולא חיטים, ונוהגים לחלק מצה. בה"ג אות י"ב. וכתב הכה"ח דאפי' ת"ח דאינם פורעים מס נותנים למעות חטים כיון שצדקה היא זו ולא מס, ויש חולקין. ומ"מ היכא שיש מנהג הת"ח ליתן אין לשנות. כה"ח אות ז'.

נ. אם רכש בה דירה הוא כאנשי העיר מיד וא"צ להמתין י"ב חודש. מב"ב דף ז' ע"ב במשנה, ועיין בחו"מ סי' קס"ג סעיף ב'. כה"ח אות ח'.

וה"ה העני הדר בעיר י"ב חודש חייבים לתת לו, כ"כ הב"י ביור"ד סי' רנ"ו, וכאן איירי אפי' יש לו מזון לי"ד סעודות נותנים לו מהקופה חטים. כה"ח אות ט'. אם אדם בא לדור בעיר ונתעכב בה י"ב חודש מחמת אונס אינו נותן, כמ"ש בחו"מ סי' קס"ג סעיף ב' בהרמ"א.

דף ו:

עין משפט א.

או"ח סימן תלר ע"ף ב

ב. אחר הבדיקה ^ס מיד יבטלנו, ויאמר כל חמירא ^ע דאיכא ברשותי דלא חזיתיה ^פ ודלא בערתיה לבטיל ולהוי כעפרא דארעא ^ז.

ומ"ש הרמ"א וכל מי שדר בעיר י"ב חודש, הב"י כתב בשם הסמ"ק דהיום מספיק ל' יום וכל אחד ומנהגו. כה"ח אות י"א.

ואם דעתו להשתקע הוי כאנשי העיר מיד, כמבואר ביו"ד שם. ועני שבא להשתקע בעיר נותנים לו מיד אבל בלא שבא להשתקע אם אין לו ל' יום בעיר אין מחוייבין לתת לו חטים, אבל נותנים לו מצה כדין תמחוי של עניים. כה"ח אות י"ג. אם גבו לצורך קמחא דפסחא והותירו, אין לשנות לדברים אחרים אלא יתנו אותם לעניים לשאר צרכי פסח. כה"ח אות כ'.

כתב המ"ב באות ו' שאלה המשתמטים מלינת קמח לעניים יש עון בידם, וידוע מה שאמרו בגמ' סנהדרין ל"ה ובפי' רש"י שם.

ס. דאם יבטל כל החמץ שלא ראה לפני הבדיקה, א"כ החמץ שימצא אינו שלו שהרי לא ראהו, וכבר נתבטל, ויפסיד המצוה לשרוף חמץ שלו. כה"ח אות ט"ז.

ע. אף דעיקר הביטול מן התורה הוא בלב כמו שנתבאר בסי' תל"א, חכמים תיקנו שיוציא הדברים בפיו. ותיקנו אותו בלשון תרגום דלשון הקדמונים היה כך כדי שיבינו הנשים והטף, אבל אין הטעם דהמזיקין לא מבינים לשון התרגום דזה אינו דרך המלאכים אינם מבינים אותו אבל הקל"י מבינים תרגום. כה"ח אות י"ט. ואם אדם יכול להפקיר דבר שאינו ברשותו עדיין, הדבר תלוי בפלוגתא. כה"ח אות כ"א.

פ. אבל מה שראה אינו רוצה לבטלו כי רוצה עדיין לאוכלו, וגם רוצה לקיים מצוות שריפת חמץ בחמצו.

צ. כאן לכו"ע מהני הפקר בינו לבין עצמו משא"כ בשאר הפקר, ממהרי"ק סי' קמ"ב. ועיין בחו"מ סי' רע"ג סעיף ז'. ובאו"ח סי' רמ"ו בכה"ח שם אות נ"א. כתב הרדב"ז בתשובות חדשות סי' תל"ו דיש מי שהתיר להפקיר חמצו קודם הפסח ולחזור ולזכות בו אחר הפסח, וכתב דאין לסמוך על זה שאין נראה דרך הפקר. ואין שום פוסק שכתב היתר זה. כה"ח אות כ"ה.

כתב הב"י שאין מזכירין ג"כ "הפקר" וכן נהגו, שהרי כאן מבטלו בלבד אחד בשבת או ביו"ט, ובשבת וביו"ט אסור להפקיר. אך יש סוברים דמותר להפקיר גם בשבת וביו"ט, עיין בכה"ח אות כ"ו. משער המלך הלכות לולב.

והב"ח כתב שיש להזכיר גם ולהוי הפקר כעפרא דארעא. כה"ח אות כ"ז.

 ומה שלא מספיק לומר כעפרא בלבד, שמא יהיה מחשבתו על עפרות זהב.

הגה: יאמר הביטול בלשון שמבין ^ק, ואם אמרו בלשון הקודש כל חמירא זה כולל חמץ ושאור ^ר, אבל בשאר לשונות צריך להזכיר כל אחד בפני עצמו חמץ ושאור.

ב. ג. טוב לחזור ולבטלו בפעם שניה ביום י"ד בסוף שעה חמישית קודם שתגיע שעה שישית, שאם הגיעה שעה שישית נאסר ^ש ואין בידו לבטלו ^ת.

הגה: אין לבטלו ביום י"ד אלא אחר ששרף החמץ ^א, כדי לקיים מצות שריפה בחמץ שלו ^ב.

או"ח סימן תלד סעיף ב

עין משפט ג.

עיין לעיל עין משפט אות א

טוב לומר ג"פ גם בלילה וגם ביום כל חמירא וכו', וכ"כ הבן איש חי פ' צו אות ז'.
ק. דאין יהיה הפקר אם אינו מבין שהוא מפקיר, ובעינן שיהיה פיו ולבו שווין. מ"א ס"ק ו'.

ר. אבל הלבוש והב"ח ועוד כתבו דגם בלשון הקודש צריך לפרט חמץ ושאור. כה"ח אות ל"ה. ולכתחילה יאמר אותו בלשון תרגום כי בסדר היום נתן טעם למה תקנו בלשון תרגום, והיינו אם מבין לשון התרגום זה עדיף. כה"ח אות ל"ז.

ש. הגם שנאסר רק מדרבנן מ"מ כיון שישנו איסור מדבריהם הוי כמן התורה ולאו ברשותיה קאי ולא מצי לבטלו, מגמ' פסחים ז' ע"א.

ת. ואם בטלו משש שעות ולמעלה ולא ביערו עובר עליו בב"י וב"י ולוקה מן התורה אם התרו בו, כ"כ הכהנ"ג והפר"ח, ויש חולקים דאינו עובר. כה"ח אות ט"ל.

א. וכיון שגם תוך שעה שישית אסור בהנאה מדרבנן אינו יכול לבטלו א"כ עדיף לשורפו תוך שעה חמישית. כה"ח אות מ'.

ב. לפני השריפה ביום י"ד יאמר לשם יחוד הביאו הכף החיים באות מ"ג, וגם אחר השריפה ביום יאמר לשם יחוד שם, וגם אחרי הביטול יאמר יהר"מ שם.